

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÇATIŞMA EYLEM STİLLERİ İLE KÜLTÜRLERARASI DUYARLILIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Doç. Dr. Yücel ÖKSÜZ

Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi
(Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü)
yoksuz@omu.edu.tr

Arş. Gör. Melek BABA ÖZTÜRK

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü
melekbaba87@gmail.com

Öz

Bu araştırmanın amacı öğretmen adaylarının çatışma durumlarında tercih ettikleri eylem stilleri ile kültürlerarası duyarlılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaktır. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışma grubunu 2014-2015 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Veriler, "Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği" ile "Çatışma Eylem Stilleri Ölçeği" kullanılarak elde edilmiştir. Veriler, bir istatistik paket programıyla analiz edilmiştir. Verilerin analizinde aritmetik ortalama, standart sapma, frekans, yüzde gibi betimleyici istatistiklerin yanı sıra pearson korelasyon katsayısından da faydalanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının çatışma durumlarında "kolaylaştırıcı" eylem stilini sıklıkla tercih ettikleri görülmüştür. Bu stili sırasıyla uzlaştırıcı, karşı koyucu, zorlayıcı ve kaçınmacı eylem stilleri izlemektedir. Tercih edilen eylem stili ile kültürlerarası duyarlılık arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan analizlerde ise, kaçınmacı eylem stili ile kültürlerarası duyarlılık arasında negatif, karşı koyucu, uzlaştırıcı ve kolaylaştırıcı eylem stilleri ile de pozitif ilişkiler tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar, literatür ışığında tartışılarak yorumlanmış ve çeşitli öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çatışma, Çatışma Eylem Stilleri, Kültürlerarası Duyarlılık, Öğretmen Adayları

THE RELATIONSHIP BETWEEN PRE-SERVICE TEACHERS' CONFLICT ACTIVITY STYLES AND INTERCULTURAL SENSITIVITY

Abstract

The purpose of this study was to investigate the relationship between pre-service teachers' conflict activity styles and intercultural sensitivity. Relational screening model was used in the research. The study group consists of teacpre-service teachers studying in Ondokuz Mayıs University, Education Faculty, The Department of Primary Education in 2014-2015 education year. Datas were collected to using the "Intercultural Sensitivity Scale" and "Conflict Activity Styles Scale". Datas were analyzed with a statistical packet program. To analyze the data, descriptive statistical methods of arithmetic mean (\bar{x}), standard deviation (s), frequency, percentage (%) and correlation

analysis techniques were used. As a result, it was seen that pre-service teachers prefer "smoothing" activity style in conflict situations. The most preferred other styles are "compromising, collaborating, forcing and avoiding" activity styles in order. Negative correlation was found between avoiding activity style and intercultural sensitivity in the analysis for determining the correlation between the preferred activity styles and intercultural sensitivity. Positive correlations were found between collaborating, compromising and smoothing activity styles and intercultural sensitivity. The obtained results were debated according to literature and several recommendations were made.

Keywords: Conflict, Conflict Activity Styles, Intercultural Sensitivity, Pre-Service Teachers

1. Giriş

İnsan yaşamının son derece doğal ve kaçınılmaz bir olgusu olan çatışma, en genel anlamda "kavga, karışıklık ve münakaşa" (Johnson ve Johnson, 2003'den akt: Karadağ ve Tosun, 2014) olarak ifade edilmektedir. Temelde bireyin kişisel ihtiyaç ve arzularının başkalarının ihtiyaç, istek ve arzularını reddettiği, engellediği ya da ket vurduğu durumlarda ortaya çıkan çatışma, en az iki taraf arasındaki mücadele ve etkileşim sürecini ele alan toplumsal bir kavramdır (Rahim, 2002, Aşan ve Aydın, 2006).

Karip'e göre çatışma (2010): "Birden fazla kişiyi ilgilendiren bir eylem içerisinde bireylerin farklı düşüncelere sahip olmalarından kaynaklanan bir güç ve statü çekişmesidir." Eren için ise(2000), fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçların karşılanamadığı durumlarda bireyde oluşan gerginlik halini anlatmak için kullanılan bir tabirdir (Akt: Sargın, 2010). Yalnızca kişiler arasında değil sosyal ve toplumsal yaşamın içinde yer alan her türlü grup, kurum ve sosyal örgüt arasında da gerçekleşebilen çatışmalar; *i)amaç, ihtiyaç ve isteklerin farklılığı, ii) değerlerin uyumsuzluğu, iii)iletişim süreçlerinde yaşanan problemler* gibi çok farklı nedenlere bağlı olarak oluşabilmektedir (Hisli-Şahin, Basım ve Çetin, 2009). Schrupf, Crawford ve Bodine'ye göre (2007) bu nedenler, karşılanmayan temel gereksinimler, sınırlı kaynaklar ve farklı değerler olmak üzere üç başlıkta toplanmaktadır. Koçel çatışma nedenlerini on bir farklı başlıkta ele alırken, Hucyznski ve Buchanan herhangi bir sınıflamadan söz etmemekte, aksine böyle bir sınıflama yapmanın yanlışlığına dikkat çekmektedirler (Topaloğlu ve Avcı, 2008).

Çatışma, nedeni ve kaynağı ne olursa olsun bireylerce "istenmeyen durum" olarak algılanmaktadır. Aslında bu algılayış, çatışma kavramına ilişkin yanlış bir bakış açısını da ortaya koymaktadır. Olgusal olarak incelendiğinde çatışma, olumsuz herhangi bir duruma işaret etmez. Ancak kişisel yaşantılar, deneyimler ve anlamlandırmalar kavramın içeriği ve niteliğini ciddi biçimde değiştirmektedir (Girard ve Koch, 1996' dan akt: Türnüklü, 2007). Nitekim ilgili literatür incelendiğinde kavrama ilişkin kişisel anlamlandırmaların çoğunlukla

öfke, nefret, ihanet gibi negatif duygu ve durumları ele aldığı görülür. Ancak daha önce de söylendiği gibi kavram, kelime olarak olumsuz bir duygu, durum ya da düşünceyi ifade etmez, nötr bir durumun varlığından söz eder. Kişinin içinde bulunduğu veya bir başka deyişle dahil olduğu problemi algılama, ele alma ve yönetme biçimi, kavramın anlamsal niteliğini değiştirir. Şayet kişi, problemi olumlu, yapıcı ve yaratıcı bir anlayışla ele alır ve iş birliğine dayalı bir yaklaşımla çözmeye çalışırsa çatışmalar, kaçınılması gereken durumlar olarak değil aksine gelişim ve değişim sürecinin katalizörü olarak algılanırlar. Bu sebeple kavramın niteliğinden ziyade yönetim biçimlerine odaklanmanın, daha sağlıklı iletişim ve etkileşimler kurulması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Literatürde “çatışma çözme stratejileri ya da davranışları” olarak da ifade edilen bu yönetim biçimleri ile ilgili çok sayıda ve farklı modelden söz edilebilir. Bu açıdan Johnson, Rahim ve Crawford-Bodine tarafından ortaya koyulan modeller, en çok tercih edilen çatışma yönetim stratejileri olarak karşımıza çıkmaktadır. “Reaching Out” adlı eserinde Johnson (2003) 5 tür stratejiden söz etmektedir. Yüzleşme, uzlaşma, güç kullanma, geri çekilme ve yatıştırma olarak ifade ettiği bu stratejileri şu şekilde özetlemek mümkündür:

Yüzleşme (Baykuş): “Baykuş” olarak da ifade edilen bu stratejide amaçlar ve ilişkiler son derece önemlidir. Çatışmalar, çözümlenmesi gereken problemlerdir. Birey, problemleri amaçlarına ve ilişkilerine zarar vermeden ortadan kaldırmaya çalışır. Çatışmaya dahil olan tarafların her ikisinin de kazandığı bu stratejide girişkenlik ve iş birliği ön plandadır.

Uzlaşma (Tilki): İşbirlikçi stratejilerden biri olarak değerlendirilen bu stratejide, orta yolu bulma önemlidir. İlişkinin devamı, çatışmaya dahil olan tarafların kendi çıkar, amaç ve ihtiyaçlarından kısmen de olsa vazgeçmesini gerektirir. Yüzleşmede olduğu gibi bu stratejide de amaç ve ilişki önemlidir. Ancak bireyler bu uğurda az da olsa fedakârlık yapabilir.

Güç Kullanma (Köpek balığı): Bu stratejide iş birliği söz konusu değildir. Çatışma tarafları kendi çıkar ve amaçlarını önemser ve karşı tarafı dikkate almaksızın rekabetçi bir anlayışla problemi çözmeye çalışır. Bu kişiler için çatışma, bir mücadele alanıdır ve bu alanda ilişkiler değil amaçlar önemlidir.

Geri Çekilme (Kaplumbağa): Geri çekilme stratejisinde, birey çatışmayla yüz yüze gelmekten kaçınır. Çatışma durumunu görmezden gelmeyi, geçiştirmeyi ya da ertelemeyi tercih eder. Ne kendi çıkarlarında ne de karşı tarafın çıkarlarında ısrarcı olur. Çatışmalardan ve çatışma yaratan insanlardan uzak durma anlayışı hakimdir.

Yatıştırma (Oyuncak ayı): Bu stratejide amaçlardan ziyade ilişki önemlidir. Birey ilişkiyi korumak adına kendi istek ve ihtiyaçlarından vazgeçebilir. Tek istediği kabul görmek, sevmek ve sevilmehtir.

Johnson (2000), çatışma durumunda her biri bir hayvanla eşleştirilen bu stratejilerden hangisinin kullanılacağına karar vermede iki faktörün etkili olduğunu savunmaktadır (Baysal, Korucu - Çimşir, 2010). *i) Amacın ve ii) İlişkinin önemi* olarak ifade edilen bu faktörler, bireyin çatışmayı ele alma ve yönetme biçimini doğrudan etkilemektedir. Şayet birey, kendi çıkarlarını her şeyden üstün tutuyor ve bu uğurda karşı tarafla mücadele etmeyi doğru buluyorsa strateji olarak güç kullanmayı tercih eder. Ancak kendi amaçları yanında başkalarının amaçlarını da önemsiyor ve ilişkilerin devamlılığını sağlamak gerektiğini düşünüyorsa yüzleşme stratejisini kullanır. Bu sebeple birey, öncelikle hangi faktöre (amaçlar mı yoksa ilişkiler mi) ne derece önem verdiğini belirlemeli, ardından kullanacağı stratejiye karar vermelidir.

Konu ile ilgili yapılan çalışmalar, bireyin çatışma durumunda kullanacağı stratejiyi belirlerken amaç ve ilişki dışında başka faktörlerin de etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle kültür, bu faktörlerin başında gelmektedir (Basım, Çetin ve Tabak, 2009). Rabie'ye (1994) göre çatışmanın temel noktasını bireyin içinde yaşadığı kültürün inanç ve değer sistemleri oluşturmaktadır. Bu inanç ve değerler bütünü, bireyin hem kendini hem karşısındakini hem de çatışmayı algılama ve ele alma biçimini doğrudan etkilemektedir. Örneğin, güçlü bir toplulukçu kültürden gelen Çinliler, herhangi bir çatışma durumunda, çatışmayı açık yollarla çözmek yerine örtbas etmeyi tercih ederler. Çatışmanın çözümünde bir otoriteye ihtiyaç duyar ve çoğunlukla uzlaşma yolunu kullanarak problemi ortadan kaldırırlar. Buna karşın bireyci anlayışa sahip Amerikalılar ise, çatışma durumunda, sorunun açık bir şekilde ele alınması ve tartışılması gerektiğine inanırlar (Ting-Toomey, 1985'den akt: Birsal, İslamoğlu ve Börü, 2009).

Literatürde öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin çatışma yönetim stratejileri ile bu stratejilerin çeşitli değişkenlerle ilişkisini ortaya koymayı amaçlayan çok sayıda araştırma yer almaktadır (Konak, Erdem, 2015; İnandı, Tunç ve Gündüz, 2013; Yavuzer, Karataş ve Gündoğdu, 2013; Gündoğdu, 2010; Şahin ve Örselli, 2010; Savran, 2009; Şahan, 2006; Türnüklü, Şahin, 2004). Benzer şekilde hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin kültürlerarası duyarlılık düzeylerine ilişkin birçok araştırmadan da söz edilebilir (Yılmaz & Göçen, 2013;

Arslantaş & Özkan, 2012; Fabregas-Janeiro, Kelsey & Robinson, 2011; Bayles, 2009; DeJaehere & Cao, 2009; Spinthourakis, Karatzia-Stavlioti & Roussakis, 2009; Yuen & Grossman, 2009; Grossman & Yuen, 2006; Westrick & Yuen, 2007; Straffon, 2003). Ancak bu araştırmalar içerisinde her iki değişkenin birlikte ele alınıp incelendiği çalışma sayısı yok denecek kadar azdır. Bu sebeple söz konusu araştırmada öğretmen adaylarının çatışma eylem stilleri ile kültürlerarası duyarlılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında şu alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının çatışma durumlarında hangi eylem stilini sıklıkla tercih etmektedirler?
2. Öğretmen adaylarının çatışma durumlarında tercih ettikleri eylem stilleri ile kültürlerarası duyarlılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Öğretmen adaylarının çatışma durumlarında tercih ettikleri eylem stilleri ile kültürlerarası duyarlılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi sorgulayan bu araştırma, nicel bir çalışma olup ilişkiyel tarama modeline örnek teşkil etmektedir. Literatürde ilişkiyel tarama modelleri, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi ve ilişkinin derecesini tespit etmek amacıyla kullanılmaktadır(Creswell,2012). Araştırmada öğretmen adaylarının kültürlerarası duyarlılıkları ile çatışma eylem stilleri arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak amaçlandığından bu araştırma modeli tercih edilmiştir.

a. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 2014-2015 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem ise, bu evren içerisinde tesadüfi örneklem yoluyla seçilen 210 öğretmen adayı dahil edilmiştir. Öğretmen adaylarının %67.1'i kız (N=141), %32.9'u (N=69) erkeklerden oluşmaktadır. %40'ı ikinci sınıfta (N=84), %15.7'si üçüncü sınıfta (N=33), %44.3'ü de (N=93) dördüncü sınıfta öğrenim görmektedirler.

b. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak “Çatışma Eylem Stilleri Ölçeği” ile “Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği” kullanılmıştır. Veri toplama araçlarına ilişkin detaylı bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

2.3.1. Çatışma Eylem Stilleri Ölçeği: Çatışma Eylem Stilleri Ölçeği, bireyin çatışma halinde hangi eylem tarzını tercih ettiğini belirlemek amacıyla Johnson tarafından geliştirilmiştir. İlk olarak 1981 yayınlanan ölçek, sonraki tarihlerde birçok kez revize edilerek kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmaları ise Karadağ ve Tosun(2014) tarafından 2008 yılında yapılan revize temel alınarak gerçekleştirilmiştir. Geçerlik ve güvenirlik adına yapılan analizler, ölçeğin orijinal formuyla yüksek düzeyde örtüştüğünü ortaya koymaktadır. Ölçek, tamamı olumlu cümle formatında yazılmış 35 tutum ifadesi ve kaçınmacı, karşı koyucu, uzlaştırmacı, zorlayıcı ve kolaylaştırıcı olarak isimlendirilen 5 alt ölçekten oluşmaktadır. Likert tipi derecelendirmenin kullanıldığı ölçekte, her alt ölçek kendi içinde değerlendirildiğinden toplam puandan söz edilememektedir. Her bir alt ölçekten alınacak puanlar, 5 ile 35 arasında değişmekte ve puanların yüksekliği, bireyin çatışma durumunda hangi eylem stilini daha baskın kullandığını ortaya koymaktadır.

2.3.2. Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği: Kültürlerarası duyarlılık ölçeği, Chen ve Stratosta (2000) tarafından geliştirilip Üstün (2011) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Bireylerin kültürlerarası duyarlılık düzeylerini tespit etmek amacıyla geliştirilen ölçeğin orijinal formu, beşli likert biçiminde düzenlenmiş 24 tutum ifadesi ve 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Boyutlar, kültürlerarası etkileşime katılım, kültürel farklılıklara saygı duyma, kültürlerarası etkileşimde özgüven, kültürlerarası etkileşimden zevk alma ve kültürlerarası etkileşime özen gösterme olarak isimlendirilmiştir. Ancak uyarlama çalışmaları kapsamında yapılan analizlerde, ölçeğin orijinal faktör yapısını desteklemeyen bulgular elde edilmiş ve ilgili araştırmacıların önerileri üzerine ölçeğin tek faktörden oluşmasına karar verilmiştir. Son durumda 23 maddeden oluşan tek faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Bu faktör yapısı üzerinde gerçekleştirilen analizlerde ise, ölçeğin güvenirlik katsayısı .90 olarak tespit edilmiş ve güvenirlik açısından ölçeğin orijinal formuyla tutarlılık gösterdiği kanaatine varılmıştır.

c. Verilerin Analizi

Öğretmen adaylarının çatışma eylem stilleri ile kültürlerarası duyarlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin sorgulandığı bu araştırmadan elde edilen veriler, bir istatistik paket

programı kullanılarak analiz edilmiştir. Veriler analiz edilirken hangi test istatistiğinden faydalanılacağını belirlemek için öncelikle veri setlerinin normalliği incelenmiştir. Bunun için aritmetik ortalama, mod, medyan değerleri ile çarpıklık, basıklık katsayıları ve Kolmogorov-Smirnov değerinden faydalanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda veri setinin normal dağılım gösterdiği görülmüş ve bu sonuçlardan hareketle veriler analiz edilirken şu istatistiklerden faydalanılmıştır:

1. Öğretmen adaylarının çatışma durumlarında en fazla tercih ettikleri eylem stilleri belirlenirken aritmetik ortalama, standart sapma gibi betimleyici istatistikler,
2. Eylem stilleri ile kültürlerarası duyarlılık arasındaki ilişki belirlenirken ise Pearson korelasyon katsayısı kullanılmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde çatışma eylem stilleri ölçeği ile kültürlerarası duyarlılık ölçeğinden elde edilen veriler, araştırma amacı ve alt problemleri doğrultusunda analiz edilerek sunulmuştur.

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin çatışma durumlarında tercih ettikleri eylem stilleri, aritmetik ortalama, standart hata ve standart sapma değerleri hesaplanarak belirlenmiş ve sonuçlar Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Çatışma Durumlarında Tercih Ettikleri Eylem Stillerine İlişkin Aritmetik Ortalama, Standart Hata ve Standart Sapma Değerleri

Çatışma Eylem Stilleri	N	\bar{X}	$Sh\bar{x}$	S
Kaçınmacı	210	2.93	0.03	0.49
Zorlayıcı	210	3.48	0.04	0.52
Karşı Koyucu	210	3.65	0.03	0.44
Uzlaştırmacı	210	3.70	0.03	0.45
Kolaylaştırıcı	210	3.72	0.04	0.52

Tablo 1 incelendiğinde öğretmen adaylarının çatışma durumlarında en fazla kolaylaştırıcı ($\bar{X}=3.72$) eylem stilini tercih ettikleri görülmektedir. Kolaylaştırıcı eylem stilini, sırasıyla uzlaştırmacı ($\bar{X}=3.70$), karşı koyucu ($\bar{X}=3.65$), zorlayıcı ($\bar{X}=3.48$) ve kaçınmacı ($\bar{X}=2.93$) eylem stilleri takip etmektedir. Bu sonuçlara göre, öğretmen adaylarının çatışma çözme sürecinde yıkıcı davranışlardan ziyade daha yapıcı ve demokratik davranışlar sergiledikleri söylenebilir.

3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğretmen adaylarının çatışma eylem stilleri ile kültürlerarası duyarlılık düzeyleri arasındaki ilişki belirlenirken öncelikle veri setlerinin normalliği incelenmiştir. Normallik kapsamında yapılan analiz sonuçları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Çatışma Eylem Stili Puanları ile Kültürlerarası Duyarlılık Puanlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler

	N	\bar{X}	Sh \bar{x}	S	K-S. Z	P
Kaçınmacı	210	2.93	0.03	0.49	1.34	.06
Zorlayıcı	210	3.48	0.04	0.52	0.97	.31
Karşı Koyucu	210	3.65	0.03	0.44	1.14	.15
Uzlaştırıcı	210	3.70	0.03	0.45	1.16	.14
Kolaylaştırıcı	210	3.72	0.04	0.52	0.89	.41
Kültürlerarası Duyarlılık	210	3.87	0.03	0.49	0.82	.51

Tablo 2’den de anlaşılacağı üzere veri toplama araçlarından elde edilen puanlar normal dağılım göstermektedir. Bu sebeple eylem stilleri ile kültürlerarası duyarlılık düzeyleri arasında ilişkinin tespitinde Pearson korelasyon katsayısından faydalanılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Çatışma Durumlarında Tercih Ettikleri Eylem Stilleri ile Kültürlerarası Duyarlılık Düzeyleri Arasındaki İlişki

Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği			
	N	R	p
Kaçınmacı	210	-0.20	.003
Zorlayıcı	210	0.13	.053
Karşı Koyucu	210	0.39	.000
Uzlaştırıcı	210	0.32	.000
Kolaylaştırıcı	210	0.30	.000

Tablo 3 incelendiğinde, öğretmen adaylarının çatışma eylem stilleri ile kültürlerarası duyarlılık düzeyleri arasında anlamlı ilişkilerin bulunduğu görülmektedir. Ölçek alt boyutlarına ilişkin yapılan analiz sonucunda, karşı koyucu ($r=0.39$, $p<.05$), uzlaştırıcı ($r=0.32$, $p<.05$) ve kolaylaştırıcı ($r=0.30$, $p<.05$) eylem stilleri ile kültürlerarası duyarlılık düzeyleri arasında pozitif, kaçınmacı eylem stili ($r=0.20$, $p<.05$) ile kültürlerarası duyarlılık düzeyleri arasında da negatif yönde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Buna karşın zorlayıcı eylem stili ile kültürlerarası duyarlılık arasında pozitif ya da negatif herhangi bir ilişkiye rastlanmamıştır.

4. Tartışma ve Sonuç

Araştırmada, öğretmen adaylarının çatışma durumlarında tercih ettikleri eylem stillerini belirlemek ve çatışma eylem stilleri ile kültürlerarası duyarlılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda yapılan analizler, öğretmen adaylarının çatışma durumunda kolaylaştırıcı eylem stilini sıklıkla kullandıklarını göstermektedir. Kolaylaştırıcı anlayış, bireyin ilişkilerine zarar vermemek ve ilişkilerinin devamlılığını sağlamak için kişisel amaç ve çıkarlarından fedakârlık etmesini gerektirir. Öğretmen adaylarının çatışma çözme sürecinde bu stratejiyi sıklıkla kullanmaları, ilişkilerin devamlılığına verdikleri önemi ortaya koyması açısından son derece önemlidir. Çatışma yönetimi ile ilgili çalışmalara bakıldığında gerek öğretmenlerin gerekse okul yöneticilerinin çatışma çözme sürecinde çoğunlukla “tümleştirme” stilini kullandıkları görülür. Bu açıdan araştırma sonuçlarının ilgili literatürden ciddi biçimde farklılaştığı söylenebilir. Arslantaş ve Özkan (2012), okul yöneticilerinin çatışma yönetim stillerini öğretmen görüşlerinden hareketle tespit etmeye çalışmışlardır. Araştırma sonucunda öğretmenler, okul yöneticilerinin çatışma çözüme “tümleştirme ve uzlaşma” stilini sıklıkla, “ödün verme ve kaçınma stilini” ara sıra, “hükmetme” stilini ise az kullandıklarını belirtmişlerdir. Yine okul yöneticilerinin çatışma yönetim stillerinin incelendiği bir araştırma kapsamında Yıldızoğlu ve Burgaz (2014), 211 yönetici ile çalışmış ve okul yöneticilerinin çatışma çözme sürecinde çoğunlukla tümleştirme stilini kullandıklarını tespit etmişlerdir.

Araştırma kapsamında elde edilen bir diğer bulgu öğretmen adaylarının çatışma çözme sürecinde kaçınmacı eylem stilini daha az tercih ettiklerini ortaya koymaktadır. Öğretmen adaylarının çatışma durumunda kaçınmacı eylem stilini daha az kullanmaları, problemleri daha demokratik ve yapıcı bir anlayışla çözmek istemelerinden kaynaklanıyor olabilir. Kaçınmacı anlayışa göre bireyler çatışma sürecinde ne ilişkiyi ne de amaçları önemserler. Çatışma durumunu oluşturacak durum, kişi ve eylemlerden mümkün olduğunca uzak durmaya çalışırlar. Bu sebeple elde edilen bulgunun, kişilerarası iletişim süreçlerinin sağlığı açısından önemli olduğu söylenebilir.

Araştırma kapsamında elde edilen bir başka bulgu ise, öğretmen adaylarının çatışma yönetim stilleri ile kültürlerarası duyarlılıkları arasında anlamlı ilişkilerin olduğunu göstermektedir. Ölçek alt boyutlarına ilişkin yapılan analiz sonuçları, karşı koyucu, uzlaştırıcı ve kolaylaştırıcı eylem stili ile kültürlerarası duyarlılık arasında pozitif, kaçınmacı eylem stili ile negatif yönde anlamlı ilişkilerin bulunduğu ortaya koymaktadır. Elde

edilen bulgular, Yu ve Chen'in (2008) araştırma sonuçlarıyla benzerlikler göstermektedir. 253 üniversite öğrencisi ile yürütülen araştırma sonucunda Yu ve Chen (253), öğrencilerin kültürlerarası duyarlılıkları ile çatışma çözme stratejileri arasında orta düzeyde anlamlı ilişkiler bulunduğu ifade etmişlerdir. Onlara göre kişinin kültürel farklılıklara ilişkin duyarlılığı, çatışma çözme sürecinde kullanacağı stratejiyi belirleyen önemli bir kavramdır.

Kültürel farklılıklara duyarlı kişiler, kültürlerarası etkileşim sürecinde daha etkin oldukları gibi bu süreçten hem kendileri hem de diğer bireyler için pozitif çıktılar elde etmeye çalışırlar. Özellikle iletişim sürecinde yüksek bir özgüvene sahiptirler. Karşılaştıkları zorluklarla mücadele eder ve bundan inanılmaz keyif duyarlar. Bu sebeple diğer insanların ilgi, istek ve ihtiyaçlarını göz ardı etmeleri ya da problemlerin çözümünde tedirginlik yaratacak olumsuz stratejiler kullanmaları mümkün değildir. Çatışma çözme sürecinde iş birliğine izin veren yaklaşımları önemser ve bu yaklaşımlardan bütünleştiriciliği ve uzlaşmacılığı sıklıkla kullanmaya çalışırlar (Yu&Chen, 2008). Bu sebeple karşı koyucu ve uzlaştırıcı eylem stilleri ile kültürlerarası duyarlılık arasında pozitif yönde ilişkilerin bulunması beklenen ve arzu edilen bir bulgudur.

Kültürlerarası duyarlılığı yüksek kişiler, çatışma sürecinde iş birliğine dayalı stratejilere önem verirken, aynı zamanda olumsuz sonuçlara yol açacak anlayışlardan da kaçınmaya çalışırlar. Bu sebeple kaçınmacı eylem stili ile kültürlerarası duyarlılık arasında negatif yönde ilişkilerin tespit edilmesi son derece doğaldır. Buna karşın zorlayıcı eylem stili ile kültürlerarası duyarlılık arasında herhangi bir ilişki ya da bağlantının kurulamamış olması oldukça şaşırtıcıdır.

4.1. Öneriler

Bu araştırma, çatışma eylem stilleri ile kültürlerarası duyarlılık arasındaki ilişkiyi anlamamıza yardımcı olduğu gibi çatışma yönetiminin ne kadar karmaşık ve zor bir süreç olduğunu da gözler önüne sermektedir. Araştırma sonuçları, kültürlerarası duyarlılığın bireyin çatışma yönetim tarzını etkileyebileceğini ortaya koymaktadır. Bu sebeple daha geniş ve farklı örneklerle yapılacak çalışmaların araştırmanın güvenilirliğini artıracaktır.

Araştırma sonuçları, eğitim bilimcilerle kültürlerarası eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması noktasında da ciddi katkılar sağlamaktadır. Kültürlerarası eğitim ile ilgili programlar incelendiğinde birçoğunun teorik açıdan yetersiz olduğu görülür. Bu

sebeple söz konusu araştırmının, teorik açıdan yeterli ve ciddi bir eğitim programının hazırlanması için gerekli olan desteği sağlayacağı söylenebilir.

Kaynaklar

- Arslantaş, H. İ., Özkan, M. (2012). İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Okul Müdürlerinin Çatışma Yönetimi Yaklaşımlarının İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20,2, 555-570.
- Aşan, Ö., Aydın, E. M. (2006). *Örgütsel Davranış*. (H.Can, Ed). İstanbul: Arıkan Yayınları.
- Basım, H. N., Çetin, F., Tabak, A. (2009). Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarıyla İlişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24, 63, 20-34.
- Bayles, P. P. (2009). *Assessing The Intercultural Sensitivity Of Elementary Teachers İn Bilingual Schools İn A Texas School District*. Phd Thesis, University Of Minnesota, Minnesota.
- Baysal, N.ve Korucu-Çimşir, S. (2010). 5.Sınıf Öğrencilerinin Kişilerarası Sorunlarına Gösterdikleri Tepkilerin Değerlendirilmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 32, 65-74.
- Birsel, M., İslamoğlu, G. ve Börü, D. (2009). Kültürel Boyutlar İçinde Şekillenen Çatışma Tarzları. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 10, 2, 245-262.
- Chen, G. and Starosta, W. J. (2000). "The Development And Validation Of The Intercultural Sensitivity Scale". Paper presented at the Annual Meeting of the National Communication Association. Seattle, WA.
- Creswell, J.W. (2012). *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research (4th Editions)*. Boston: Pearson Education.
- DeJaehere, J.G., Cao, Y. (2009). Developing U:S. Teachers' Intercultural Competence: Does Professional Development Matter?. *International Journal of Intercultural Relations*, 33, 437-447.
- Eren, E. (2000). *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Fabregas-Janeiro, M.G., Kelsey, K. D. & Robinson, S.J. (2011). Predicting Intercultural Sensitivity Using Demographic Variables Among College of Agriculture Undergraduate Students. *US-China Education Review A* 8, 710-719.
- Grossman, D. L., & Yuen, C. Y. M. (2006). Beyond the rhetoric: A study of the intercultural sensitivity of Hong Kong secondary school teachers. *Pacific-Asian Education*, 18(1), 70-87.
- Gündoğdu, R. (2010). 9.Sınıf Öğrencilerinin Çatışma Çözme, Öfke ve Saldırganlık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19,3, 257-276.
- Hisli-Şahin, N., Basım, H.N., Çetin, F. (2009). Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarında Kendilik Algısı ve Kontrol Odağı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20, 2, 153-163.
- İnandı, Y., Tunç, B., Gündüz, B. (2013). Okul Yöneticilerinin Özyeterlik Algıları ile Çatışmayı Çözme Stratejileri Arasındaki İlişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 19, 2, 275-294.
- Johnson, D.W. (2003). *Reaching Out: Interpersonal Effectiveness and Self Actualization*, 8th Edition, Boston: Pearson.
- Karadağ, E., Tosun, Ü. (2014). Çatışma Eylem Stilleri Ölçeği (ÇESÖ): Türkçe'ye Uyarlanması Dil Geçerliği ve Ön Psikometrik İncelemesi. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 34-1, 45-69.
- Karip, E. (2010). *Çatışma Yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Konak, M., Erdem, M. (2015). Öğretmenlerin Görüşlerine Göre İlkokul Yöneticilerinin Etik Liderlik Davranışları ile Çatışma Yönetme Stratejileri Arasındaki İlişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 21,1, 69-91.
- Rabie, M. (1994). *Conflict Resolution and Ethnicity*. Westport, CT: Praeger, URL: <https://www.questia.com/read/14788166/conflict-resolution-and-ethnicity>.
- Rahim, M.A. (2002). Toward Atheory of Managing Organizational Conflict. *The International Journal of Conflict Management*, 13, 3, 206-235.

- Savran, M. (2009). Ankara Merkez Resmi ve Özel Ortaöğretim Okullarında Çalışmakta Olan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Örgüt İçindeki Çatışma Yönetim Stratejilerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Schrumpf, F. Crawford, D. K. ve Bodine, R. J. (2007). Okulda Çatışma Çözme ve Akran Arabuluculuk. (Çev: F. Gül. Akbalık, B. Dilek Karaduman). Ankara: İmge Kitabevi.
- Spinthourakis, J.A., Karatzia-Stavlioti, E. & Roussakis, Y. (2009). Pre-service Teacher Intercultural Sensitivity Assessment As A Basis For Addressing Multiculturalism. *Intercultural Education*, 20: 3, 267 — 276, DOI: 10.1080/14675980903138624.
- Straffon, D.A. (2003). Assessing the Intercultural Sensitivity of High School Students Attending An International School. *International Journal of Intercultural Relations*, 27(4), 487-501, DOI: 10.1016/S0147-1767(03)00035-X.
- Şahan, İ. (2006). “Okul Müdürlerinin Çatışma Yönetim Stilleri ve Bunun Öğretmen Stres Düzeylerine Etkisi.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şahin, A., Örselli, E. (2010). Devlet Hastanelerinde Örgütsel Çatışma Nedenleri: Bir Anket Uygulaması. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 19, 43-62.
- Topaloğlu, C. ve Avcı, U. (2008). Çatışma, Nedenleri ve Yönetimi: Otel İşletmelerinde Yönetici Bakış Açısıyla Bir İnceleme, *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, 13(2), ss. 75-92.
- Türnüklü, A., Şahin, İ. (2004). 13-14 Yaş Grubu Öğrencilerin Çatışma-Çözme Stratejilerinin İncelenmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 7, 13, 45-61.
- Türnüklü, A. (2007). Liselerde Öğrenci Çatışmaları, Nedenleri, Çözüm Stratejileri ve Taktikleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 49, 129-166.
- Üstün, E. (2011). Öğretmen Adaylarının Kültürlerarası Duyarlılık Ve Etnikmerkezcilik Düzeylerin Etkileyen Etmenler. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Westrick, J. M. & Yuen, C.Y.M. (2007) The intercultural sensitivity of secondary teachers in Hong Kong: a comparative study with implications for professional development, *Intercultural Education*, 18:2, 129-145, DOI: 10.1080/14675980701327247.
- Yavuzer, Y., Karataş, Z. ve Gündoğdu, R. (2013). Ergenlerin Çatışma Çözme Davranışlarının İncelenmesi: Nicel ve Nitel Bir Çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(1), 428-440.
- Yıldızoğlu, H., Burgaz, B. (2014). Okul Yöneticilerinin Beş Faktör Kişilik Özellikleriyle Çatışma Yönetimi Stili Arasındaki İlişki. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29,2, 295-310.
- Yılmaz, F. & Göçen, S. (2013). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kültürlerarası Duyarlılık Hakkındaki Görüşlerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (15), 374-392.
- Yuen, C. Y. M., Grossman, D.L. (2009). The Intercultural Sensitivity of Student Teachers In Three Cities. *Compare: A Journal Of Comparative and International Education*, 39(3), 349-365, DOI: 10.1080/03057920802281571.
- Yu, T., Chen, G.M. (2008). Intercultural Sensitivity and Conflict Management Styles in Cross-Cultural Organizational Situations. *Intercultural Communication Studies*, 17, 2, 149-161.